

Αιμιλία Καραλή

Για τα αποτελέσματα των εξετάσεων του Λυκείου

Κατά τη διάρκεια των εξετάσεων της Β' Λυκείου, η ρεπόρτερ του Mega, αφού απέσπασε από μαθήτριά της τη διαπίστωση ότι τα θέματα στα οποία διαγωνίστηκε ήταν εύκολα, ρώτησε με «απορία»: «Τελικά άξιζαν οι καταλήψεις που κάνατε το χειμώνα; Δεν αφαιρέσατε χρόνο από την καλύτερη προετοιμασία σας για τις εξετάσεις;». Το «άστοχο ερώτημα» (αφού εμπειρείχε την απάντηση) έφερε στην επιφάνεια όχι απλώς τον τρόπο με τον οποίο τα ισχυρά ΜΜΕ παρουσίασαν και διαστρέβλωσαν το κίνημα των μαθητικών καταλήψεων, αλλά την προσπάθειά τους να προετοιμαστεί η «κοινή γνώμη» να υιοθετήσει την άποψη ότι για οποιαδήποτε αποτυχία την ευθύνη θα φέρουν οι «αδιάβαστοι» και «ταραξίες» μαθητές.

Τα αποτελέσματα, βέβαια, των εξετάσεων άλλα δείχνουν. Παρόλο που δίνονταν τμηματικά από τα επιμέρους Λύκεια, έτσι ώστε να μη δοθεί μια πλήρης κι ευκρινής εικόνα του μεγέθους και των όρων της αποτυχίας, η πραγματικότητα λέει: Πάνω από το 13% των μαθητών της Α' Λυκείου απορρίφθηκαν. Αν πάρουμε υπόψη και τη διαρροή των μαθητών από το Γυμνάσιο προς το Λύκειο, βλέπουμε πως το ποσοστό ανέρχεται στο 35,8% (βλ. Έρευνα του Χρ. Κάτσικα στα Νέα, 16.7.1999). Για τη Β' Λυκείου, παρόλο που τα στοιχεία είναι αποσπασματικά, η τάση διαφαίνεται: 25-

30% κατά μέσο όρο μετεξεταστέοι στα Λύκεια των αστικών κέντρων και πάνω από 35% μετεξεταστέοι στα περιφερειακά Λύκεια των νομών (Χρ. Κάτσικας, ό.π.). Η λεπτομερέστερη εξέταση των στοιχείων δείχνει πως οι «αποτυχόντες» κουβαλάνε κι άλλα «προσόντα» στις αποσκευές τους: την οικονομική και κοινωνική υποβάθμιση. Ενδεικτικά: στο Λύκειο Μαραθώνα παραπέμπεται το 53,62%, στο Λύκειο Ανδρίτσαινας το 84,6%, στο Λύκειο Αρτέμιδας στην ανατολική Αττική το 61,66%, στη Β' Θεσσαλονίκης το 35,6%, στη Λευκάδα το 25,37% (τα στοιχεία από: Αιμ. Τσαγκαράτου, *Πριν*, 25.7.1999). Την ίδια στιγμή, στη Λεόνττειο Πατησίων απορρίφθηκαν μόνο 2 μαθητές (1,2%), ενώ το 47,9% έχει προαχθεί με βαθμό πάνω από 16,1.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα των εξετάσεων. Ο υπουργός Παιδείας δηλώνει ότι η αποτυχία κυμαίνεται στα «συνήθη επίπεδα» και πως, επιτέλους, οι μαθητές δεν θα έχουν ψευδαισθήσεις για το τι αξίζουν. Οι εκτιμήσεις του συναντιώνται με εκείνες των διαφόρων «τροχονόμων επαγγελματιών», που βλέπουμε στα προπατζίδικα, στα καφενεία, μπροστά στις οθόνες των τηλεοράσεων, όταν προβάλλεται η «Εσμεράλντα», που αγανακτισμένοι διατάζουν: «Να γίνουν και σκουπιδιάρηδες, κομμώτριες, υδραυλικοί. Όλοι, θέλουν να γίνουν επιστήμονες!» (εννο-

είται πως αυτή η κατανομή επαγγελματιών δεν αφορά τα δικά τους παιδιά). Το «Κολωνάκι», λοιπόν, τόπος διαμονής του υπουργού, συναντιέται με το «λαό», για να θυμηθούμε εκείνη την παλιά ελληνική ταινία! Και μέσα στο συνονθύλευμα τέτοιων «αναλύσεων» και «διαπιστώσεων» προβάλλει τρομερό το σύμπλεγμα μιας αυταρχικής πολιτικής και μιας καθυστερημένης συνείδησης που επιβεβαιώνει τον εαυτό του θυσιάζοντας το μέλλον και τις ελπίδες των άλλων.

Το θέμα της αποτελεσματικότητας και της φύσης του εξεταστικού συστήματος (κάθε εξεταστικού συστήματος) είναι μεγάλο και πολυσύνθετο. Είναι εδραιωμένη στη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού η άποψη πως είναι φυσική η αξιολόγηση, άρα και η απόρριψη. Οι νόμοι της αγοράς εργασίας, που βασιζονται στο δίπολο «ισχυρός-ανίσχυρος» και έχουν εισαγάγει το δαρβινισμό στις κοινωνικές σχέσεις, αλλά και τον έχουν εμπεδώσει ως αναγκαιότητα στη συνείδηση, αντανακλώνται και διαπερνούν και το εκπαιδευτικό σύστημα. Όσο πιο σκληρή γίνεται η αγορά, τόσο θα σκληραίνουν και οι όροι πρόσβασης στις διάφορες βαθμίδες της γνώσης.

Το μεγάλο ερώτημα που αναδεικνύεται, στο συγκεκριμένο θέμα που εξετάζουμε, είναι το τι θα γίνουν οι απορριφθέντες (απορρισθέντες, όπως λέμε απορρίματα;). Αν έχουμε μια στοιχειώδη γνώση των όσων διαδραματίζονται στην παγκόσμια αγορά εργασίας, δεν μπορεί παρά να προβλέψουμε το «σκοτεινό» μέλλον. Και βέβαια, η διαδικασία των εξετάσεων δεν θα περιοριστεί στο Λύκειο. Όλοι οι εργαζόμενοι θα βρισκόμαστε από ένα σημείο και μετά σε μια συνεχή διαδικασία έγκρισης και απόρριψης, σε μια προσπάθεια για την απόκτηση επιπλέον προσόντων και προϋποθέσεων για τη διατήρηση ή για την εύρεση μιας εργασιακής

θέσης. Τι θα γίνει, λοιπόν, με τους ήδη απορριφθέντες και με τους εν δυνάμει απορριπτέους; Στο ερώτημα αυτό δεν απαντά, βέβαια, το Υπουργείο παρά μόνο με γενικόλογες διακηρύξεις που θυμίζουν το χριστιανικό «για όλους έχει ο θεός». Μόνο που μέχρι στιγμής έχει αποδειχτεί πως ο θεός «έχει» γι' αυτούς που ήδη «έχουν».

Τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής πολιτικής της κυβέρνησης Σημίτη μέχρι τώρα είναι οδυνηρά για την πλειοψηφία των μαθητών είτε αυτοί κατάφεραν να προαχθούν είτε όχι. Και είναι οδυνηρά γιατί, καθώς συνδυάζουν αυταρχικές και πεπαλαιωμένες παιδαγωγικές αντιλήψεις για τη γνώση (καταναγκασμός, τεράστια ύλη, μάθηση εν είδει τιμωρίας) με τη συνεχή επιβεβαίωση της αξίας ή της απαξίας ενός μαθητή μέσα από λαβύρινθο εξετάσεων, επιδιώκουν να αχρηστεύσουν κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά το νέο άνθρωπο και μαζί του οποιαδήποτε ελπίδα για την ουσιαστική αλλαγή της ζωής του. Η όποια αλλαγή στην οποία του επιτρέπεται πια να προσβλέπει είναι η —έτσι κι αλλιώς— αμφισβητούμενη επιτυχία στις εξετάσεις. Το τραγικό είναι ότι και η πλειοψηφία των πολιτών φαίνεται να παραδίδεται σ' αυτή την αδιέξοδη τελικά λογική και να προσπαθεί να βρει δρόμους επίλυσης του προβλήματος με την προσφυγή στην ιδιωτική εκπαίδευση, είτε αυτή αφορά τα σχολεία είτε τα φροντιστήρια. Για άλλη μια φορά ένα δικαίωμα έχει μετατραπεί σε εμπορεύσιμο προϊόν. Η δυνατότητα απόκτησης της γνώσης φαίνεται να έχει ταυτιστεί με εκείνη της απόκτησης ενός σπιτιού ή ενός αυτοκινήτου. Το μέγεθος της οικονομικής δύναμης καθορίζει πια τη συμμετοχή σ' αυτό που τα συντάγματα των δημοκρατικών πολιτευμάτων καθορίζουν ως αυτονόητο δικαίωμα των πολιτών.

Το να επικεντρώνεται μια αγωνιστική

διεκδίκηση μόνο στο θέμα των εξετάσεων (π.χ. λιγότερη ύλη, λιγότερα μαθήματα, κατάργηση του πανελλαδικού χαρακτήρα των εξετάσεων) δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να φέρει ουσιαστικά αποτελέσματα στη ζωή και την προοπτική των νέων. Εξάλλου, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας έχει αφήσει να διαφανεί ότι, αν αποκτήσει την κυβερνητική εξουσία, κάτι τέτοιο σκοπεύει να κάνει. Η συζήτηση γύρω από τα αποτελέσματα των εξετάσεων απλώς επιβεβαιώνει μια γνωστή κατάσταση, η οποία συνεχώς επιδεινώνεται. Το ζήτημα είναι να αναπτυχθεί μια συζήτηση και, κατά συνέπεια, ένα δυναμικό πολιτικό, κοινωνικό πολιτιστικό κίνημα με πεδίο αναφοράς τις μορφωτικές ανάγκες και τα δικαιώματα

των νέων, των εργαζομένων. Μια τέτοια προσπάθεια δεν μπορεί παρά να έρχεται σε αντιπαράθεση με τις ανάγκες της σύγχρονης καπιταλιστικής αγοράς. Το πολιτικό παρελθόν, τα οράματα μεγάλων παιδαγωγών μπορούν ν' αποτελέσουν ξανά αφητηρίες για την αναγέννηση του εργατικού κινήματος. Πρέπει, βέβαια, να τα ανακαλύψουμε εκ νέου, να τα εμπλουτίσουμε με νέα στοιχεία και να τους δώσουμε νέα προοπτική. Γιατί είναι πραγματικά λυπηρό, δυόμιση περίπου αιώνες μετά από το αίτημα του Ζαν Ζακ Ρουσσώ για «αποσχολειοποίηση», να ανακινλώνομαστε σε συζητήσεις περί «ημιότερων» ή «δίκαιων» εξετάσεων.